

**Коломієць Наталія Володимирівна,**  
кандидат юридичних наук, доцент кафедри  
правового регулювання економіки Чернігівського  
національного технологічного університету,  
м. Чернігів

## **КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ СТУПЕНЯ ВИПРАВЛЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ**

На сучасному етапі побудови в Україні демократичної, правової держави важливого значення набуває подолання корупції. Це явище, здається, проникло в усі сфери суспільних відносин. Не виключенням являються і кримінально-виконавчі відносини. В Кримінально-виконавчому кодексі містяться багато норм, які є плацдармом для корупційних схем працівників Державної пенітенціарної служби. Серед багатьох, хочемо виділити декілька і обговорити недоліки КВК України.

Отже, аналізуючи головний нормативно-правовий акт кримінально-виконавчого права, слід зазначити, що в ньому містяться норми, в яких зазначається різна ступінь виправлення засудженої особи. Зокрема, це ст. 101 КВК, де вживається словосполучення «засуджені, які стають на шлях виправлення», ст. 130 КВК – «засуджені, які стали на шлях виправлення», «засуджені, які довели своє виправлення» [1, ст. 115, 159]. В КВК немає жодної норми, яка б давала пояснення цим словосполученням, більш того і жодного відомчого акта ДПтС теж не існує. Хоча безумовно, це є дуже важливим аспектом в кримінально-виконавчому праві, бо кінцева мета покарання це повне виправлення (ст. 50 КК) [2, ст. 66], якщо ж особа тільки почала виправлятися, це обов'язково повинно бути помічене працівниками ДПтС і до такої особи повинні в обов'язковому порядку, на нашу точку зору, застосовуватися заходи заохочення, а заходи заохочення – це головний стимулюючий засіб до повного виправлення.

Визначення поняття «виправлення» закріплено в ст. 6 КВК, статті, яка б містила чіткий поділ виправлення на різні ступені немає, але наявність в кодексі ст. 101 і ст. 130 наводить на думку, що законодавець все ж таки виділяє різні ступені виправлення засуджених, а саме: I ступінь – засуджений тільки почав

ставати на шлях виправлення; II ступінь – засуджений вже став на шлях виправлення; III ступінь – засуджений вже виправився. Слід зазначити, що деякі науковці виділяють тільки два ступеня виправлення засудженої особи (I – знаходиться на шляху виправлення; II – довів своє виправлення), ми з таким твердженням незгодні, бо «стають» і «стали», це два різні дієслова, з різними початковими моментами і їх не можна об'єднувати в одне словосполучення – знаходиться на шляху виправлення. Врешті і законодавець працівників ДПтС зобов'язує, а не надає їм право, переводити засуджених, які стають на шлях виправлення до інших установ виконання покарань, тим самим покращуючи умови тримання, а до засуджених, які стали на шлях виправлення може бути застосований один із заходів заохочення – це заміна не відбутої частини покарання більш м'яким.

Зауважуємо, що серед науковців немає єдиного погляду на дане питання і відбувається різне роз'яснення норм права в коментованих кодексах, про те, що мають робити співробітники ДПтС, які реалізують норми КВК, а не тлумачать. З нашої точки зору, доцільно було б запровадити наступну класифікацію: «став на шлях виправлення», «твердо став на шлях виправлення», «довів своє виправлення».

Однак, в контексті правового регулювання та оцінки ступеня виправлення засудженого вважаємо за доцільне звернутись до досвіду зарубіжних країн. Так, наприклад, Кримінально-виконавчий кодекс Республіки Білорусь (далі КВК РБ) у ст. 116 визначає критерії і ступінь виправлення засуджених до позбавлення волі. Зміст даної статті зводиться до наступного. Ступінь виправлення засудженого до позбавлення волі визначається адміністрацією установи виконання покарань на основі всебічного вивчення його особистості та оцінки поведінки в період відбування покарання.

Таким, що став на шлях виправлення може бути визнаний засуджений, який прийняв письмове зобов'язання про правислухняну поведінку і реально прагне до виправлення, не має стягнень, добровільно відноситься до праці та виконання робіт по колективному самообслуговуванню, прибранню та благоустрою установ виконання покарань і територій, які до них прилягають.

Таким, що твердо став на шлях виправлення може бути визнаний засуджений, який протягом шести місяців, а якщо цей термін перевищує одну четверту строку покарання, то протягом однієї четвертої строку покарання, його поведінка відповідає умовам, вказаним у частині 3 ст. 116 (вище зазначений абзац), і, при цьому, він проявляє корисну ініціативу при участі в роботі самодіяльних організацій або іншій суспільно-корисній діяльності. Порядок та періодичність ступеня виправлення засуджених до позбавлення волі встановлюється нормативними актами Міністерства внутрішніх справ Республіки Білорусь [3, с. 45].

Та головна проблема полягає не в тому, що КВК не має статті, яка б чітко визначала ступені виправлення засудженої особи, а в тому, що нема жодного нормативно-правового акта, який містив би критерії за якими слід розмежовувати вже наявні ступені виправлення в діючому КВК. Саме це є головним чинником, який може породжувати корупційні прояви зі сторони співробітників ДПтС. Адже сьогодні головний критерій розмежування ступеня виправлення засудженого – це суб'єктивна оцінка співробітників установ виконання покарань. Тому в практиці застосування КВК, в кримінально-виконавчих відносинах принцип верховенства права не працює, бо норми права не регулюють в повній мірі вище вказані суспільні відносини.

На наш погляд, держава повинна звернути увагу на кримінально-виконавчі правовідносини та вжити відповідні заходи. Науковці в даній сфері працюють дуже плідно, вони зазначають і вказують на прогалини в КВК і їх повинні почути правотворці.

Мета наших тез – не пропонувати ступені виправлення, хоча і це треба обов'язково, а привернути увагу суспільства, народних обранців до проблеми, яка існує на сьогоднішній день в багатьох законодавчих актах. Оскільки законопроекти розробляють не фахівці тієї чи іншої галузі права, тому і отримуємо такі прогалини в законодавстві, які можуть породжувати корупцію.

Першочерговим завданням, яке стоїть перед державою розробити чіткі критерії, за яким слід відрізнити вже існуючі ступені виправлення в КВК, якщо ж цього не буде зроблено, тоді втрачають сенс всі закони по боротьбі з корупцією, бо головна складова корупції криється між рядків недолугих законів.

### **Список використаних джерел**

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / О. І. Мотлях, Н. В. Малярчук, Ю. В. Корнев та ін. – К.: « Центр учбової літератури », 2014. – 296 с.
3. Уголовно-исполнительный кодекс Республики Беларусь. Текст документа по состоянию на 5 мая 2010 года. – [Електронний режим]. – Режим доступу: <http://pravo.levonevsky.org/kodeksby/uik/20100505/index.htm>.